Markó Béla

Tornyok a vízben

(Erdélyi valóságirodalom)

FEUILLETON - LXII. évfolyam, 22. szám, 2018. június 1.

Néha bizony felemelőbb a múlt, mint a jövő, és ez nemcsak a hőseposzok költőinek kedvenc ideája, hanem emlékirat-íróink is úgy gondolják, hogy van fejlődés, de lehetséges visszafejlődés is erkölcsben, nyelvi, kulturális, vallási türelemben. Már csak ezért is olvasok egyre szívesebben dokumentumirodalmat, és ezért vélem egyre jobban érteni, miért is volt nálunk akkora feladat a valóságértelmezés, hogy jelentős írók figyelmét jobban lekötötte ez a műfaj, mint a fikció. A minap egy másik, keserű évfordulónk is volt, annak példájaként, hogy nem mindig az egyre nagyobb tolerancia felé visz ezeken a tájakon az a bizonyos haladás: ezelőtt harminc évvel, 1988 áprilisában hirdette meg Romániában Nicolae Ceaușescu a településrendezési programot, amely sokezer, 2.500-3.000-nél kevesebb lakosú település felszámolását irányozta elő 2020-ig országszerte, és helyettük úgynevezett agráripari központokat hoztak volna létre. Közismert elnevezéssel ez volt a „falurombolási terv”, magam is láttam – és továbbítottam, ahova kellett – a marosvásárhelyi villamosművektől „kikerült” listát azokkal a Maros megyei falvakkal, ahol záros határidőn belül kikapcsolták volna a villanyáramot. A már régebb meghirdetett „társadalom-homogenizálási” elképzeléssel együtt ez nyilván arra is kiváló eszköz lett volna, hogy az egyes régiók etnikai arányait megváltoztassák. Szerencsére jött 1989 decembere, és a terv nagy része terv maradt.